

FIRE HUSE I ODENSES VESTERGADE

Carsten Fladmose Madsen

Indledning

At samle er mange gange lidt som at lægge et puslespil, at få samlet alle brikkerne og dernæst at få brikkerne til at passe sammen, blot med den forskel, at når man samler historisk materiale, så ved man ikke altid hvilke brikker, man leder efter før end en brik pludselig dukker op i en eller anden sammenhæng.

Samler man postkort fra et bestemt område er det heller ikke sikkert, at alle dele af området er repræsenteret eller har et indbyrdes tilhørsforhold, som kan være side om side for bygningers vedkommende. Er man heldig, kan man i sin samling stille flere postkort sammen til en lille men dog samlet helhed i en del af samleområdet.

Facadekort

En bygnings facade betegner bygningens udvendige afslutning, det som man ser, når man kigger på bygning. Alle bygninger har en facade, som kan være mere eller mindre unik og karakteristisk for bygningen. Mange butiksfacader er udformet efter butikkens funktion og facaden kan være med til at udtrykke butikkens virke og erhverv.

Et facadekort opfattes (uden at det efterfølgende skal være et forsøg på en definition af facadekort) af samlere som et postkort, ofte et fotografisk kort, som viser facaden af en beboelse, en butik eller en anden virksomhed. Facadekort kendes fra både by og land.

Sammenlignet med typiske topografiske postkort, som ofte viser et bredere udsnit af en topografi, i en by for eksempel en gade med en række bygninger, giver facadekort ofte flere og mere detaljerede oplysninger om den enkelte bygning og facadekort kan bære præg af at være mere personlige og unikke udgivelser enten efter et ønske fra bygningens eller butikkens eller virksomhedens ejer eller efter et tilbud fra en omrejsende fotograf. På nogle facadekort kan der i motivet være personer enten som er tilknyttet en butik eller en

virksomhed eller som beboere i bygningen. Bortset fra egentlige turistmotiver, så må det formodes, at de fleste facadekort ikke har været fremstillet med salg for øje, men alene har været anvendt af motivets beboer eller ejer og facadekort bærer kun sjældent navnet på en udgiver (bogtrykker eller fotograf).

Højre: Fotografisk postkort. Der ses opdeling og adresselinjer. Den påskrevne tekst er påført af en samler. Skriveside til det stående motiv af Vestergade 79.

Ubrugt.

Venstre: Postkort. Der ses foruden opdeling og adresselinjer et nummer (2334) påtrykt. Den påskrevne tekst er påført af en samler. Skriveside til motiv af Vestergade 81.

Ubrugt.

At et facadekort i modsætning til et fotografi har været tiltænkt postbesørgelse, ses af at tekstsiden på et facadekort er opdelt i et skrivefelt og et adressefelt med adresselinjer, ligesom facadekortet i størrelse svarer til et postkort. Som følge af facadekortets unikke præg kendes mange facadekort typisk kun i et enkelt eller nogle ganske få eksemplarer. Nogle facadekort visende en virksomhed synes dog at være udgivet i større oplag og er da formentlig anvendt som en reklame for virksomheden. Facadekort er kun sjældent påtrykt tekst

på billedsiden eller på skrivesiden og det kan derfor i ganske mange tilfælde være vanskeligt at stedfæste et facadekort. Stedfæstelse af postkort er behandlet af andre i andre sammenhænge og skal derfor ikke omtales yderligere i denne artikel.

Det, som gør et facadekort interessant såvel i en postkorthistorisk som i en topografisk og lokalhistorisk/slægtshistorisk sammenhæng, er motivet på kortet, skiltningen, personer eller andre karakteristiske elementer. Desværre er der mange facadekort, som "undslipper" en lokalisation og derfor ligger ubestemmelige i samlinger og udvalgskasser, mens omvendt en række af facadekort tilsammen kan give en større helhed historisk og ikke mindst samlermæssigt. Dette er det følgende et eksempel på.

Vestergade 75 – 81 i Odense

Vestergade er en af Odenses ældste gader og begynder ved Fisketorvet i forlængelse af Overgade og fortsætter mod vest til Vesterbro. Vestergade har som handelsgade udgangspunkt i købmandsgårde, som mod gaden har huset forretninger og små håndværksvirksomheder med beboelse på de øvre etager og i baghuse.

Mange postkort fra Vestergade viser gaden i en vestlig eller østlig retning med bygninger og livlig aktivitet i gaden herunder sporvognskørsel, idet et stykke af gaden i perioden fra 1912 til 1952 var en del af byens sporvognsstrækning.

I dag er Vestergade en gå- og cykelgade domineret af detailhandel og cafeer samt liberale erhverv.

Postkort. Vestergade set mod øst. Motiv fra 1970'erne.

*Stenders Forlag. Nr. 149
508 035. Ubrugt.*

Som gade har Vestergade ikke ændret sig i sit forløb gennem de seneste par hundrede år og de fleste bygninger står i bund og grund også uændret gennem de seneste par hundrede år om end med forandringer i facaderne. Ser man gennem Vestergade fra øst mod vest ses husrækker på begge sider af gaden kun gennembrudt af tilstødende gader. Således er husrækken på nordsiden fra Vestergade nr. 63 til nr. 83 ubrudt fra gennembruddet ved krydset ved Kongensgade til gennembruddet ved Pantheonsgade.

Postkort. Vestergade set mod vest med hjørne-ejendommen nummer 63 i midten og Kongensgade til højre herfor.

Stenders Forlag. 745. Beskrevet, ikke postsendt. Bemærk at der endnu ikke er anlagt sporvognsskinner.

Kortet viser Vestergade med de ulige husnumre beliggende øverst (nord) mellem Kongensgade og Pantheonsgade.

Generalstabens kort over Odense Kjøbstad 1904.

Fotografisk postkort. Vestergade set mod vest med nummer 63 til højre (Vald. Thorstensen). Midt i billedet fortøner husrækken 75 – 81 sig.

Ukendt udgiver. Postsendt og stemplet i Seden 12.4.10. Bemærk at der endnu ikke er anlagt sporvognsskiner.

Butikkerne var små og ofte var der mere end én butik i en ejendom. Butikkens ejer boede sammen med sin familie i en lille lejlighed bag eller oven over butikken. Ofte boede butiksejeren til leje hos bygningens ejer, som kunne bo i ejendommen eller et andet sted.

Postkort. Vestergade set mod vest med husrækken 75 – 81 beliggende midt i billedet.

Johs. Brorsens Forlag København. 906. Postsendt og stemplet i Odense 26.6.14. Motivet er fra før 1912, da der endnu ikke er anlagt sporvognsskiner.

Husrækken på denne strækning ses på postkort oftest kun som en del af de gadekort, som viser flere huse uden at de enkelte huse står detaljeret frem. Anderledes er det dog for de fire huse, som udgør husrækken Vestergade 75 – 81. Her kendes der facadekort for disse fire huse, hvis forhuse alle er opført i eller tidligere end 1700-tallet.

Postkort. Vestergade set mod vest med nummer 79, 81 og 83 samt gennembruddet ved Pantheonsgade. Udgiverens butik ses midt i billedets højre halvdel. Bagerst til venstre i billedet ses Tårnborghuset, bygningen med spir, ved krydset hvor Vestergade, Vesterbro og Søndergade mødes. Motivet er fra 1912 eller senere, da der nu er anlagt sporvognsskinner.

Stenders Forlag. 43029. Fotograf H. Schmidt, Lindealle 5, Odense. Udgiver Bogb. L. P. From, Vestergade. Ubrugt.

På Vestergade 75 (matr. nr. 947) ses ikke mindre end fire butikker. En cigar- og tobaksforretning, en barber, en viktualiehandler og en sten- og billedhugger. Forhuset var opført som to sammenhængende bygninger med en port mod vest.

Fotografisk postkort.
Vestergade 75.

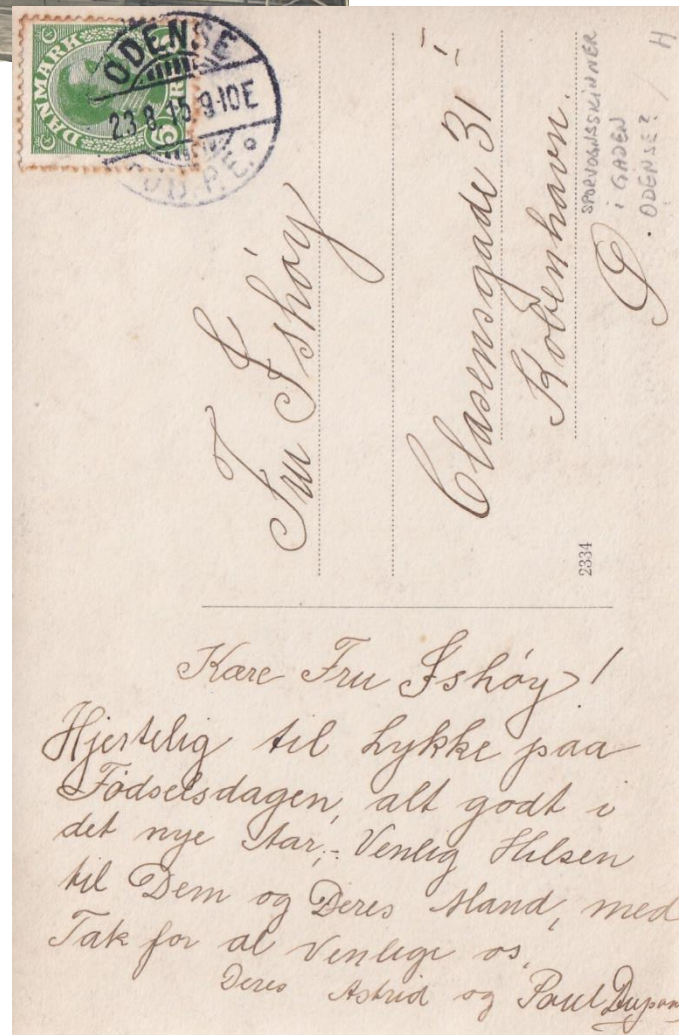
Motivet er fra 1912 eller senere, da der er anlagt sporvognsskiner, som netop ses nederst til venstre.

Udgiver ukendt.
Postsendt og
stemplet 23.8.15.

I den østlige del af bygningen (mod højre) drev Carl Dupont en cigar- og tobaksforretning, som ses i Odense Vejviser fra 1896 og siden fra 1908 til 1923 med A. Dupont som indehaver. Udover at sælge tobaksvarer har der formentlig også været cigarfabrik.

Carl Dupont var født i 1866 og Astrid Dupont i 1867 og sammen havde parret en søn Poul (født 1898). Kortet er sendt af Astrid og Poul Dupont på et tidspunkt da Carl Dupont formentlig havde været død.

Bemærk det påtrykte nummer, 2334, som er det samme nummer som på kortet med Vestergade 81. De to kort kan være fremstillet på samme tid og af samme fotograf.

I vinduet hos cigarhandleren ses en reklame fra Kosmorama-biografen i Kongensgade, som viste filmen Skibsdrengen.

Ved siden af i samme ejendom havde barber og frisør Niels Peter Harald Lindskouw Petersen (født 1878) forretning ifølge Odense Vejviser fra 1903 til 1918.

Fire beskæringer af kortet med Vestergade 75.

Ved siden af igen drev viktualiehandler N. P. Jørgensen forretning ifølge Odense Vejviser fra 1915 til 1918, idet Folketællingen 1916 angiver at viktualiehandlen blev drevet af Laura Charlotte Jørgensen, som var enke, formentlig efter N. P. Jørgensen.

I bygningens vestlige del drev sten- og billedhugger Carlsens enke, Karen Kirstine Carlsen (født 1861), forretning med noget, som i udstillingsvinduet ligner små stenarbejder. Karen Kirstine Carlsen boede med sine børn på adressen ifølge Odense Vejviser fra 1885 til 1915.

I ejendommen Vestergade 77 (matr. nr. 946) boede Anne Waidtløw (født 1863), som var født og opvokset i ejendommen og som nedstammede i lige linje fra skomager Rasmus Basse, som menes at have opført forhuset mere end hundrede år forinden. Anne Waidtløw havde ernæret sig som syerske og hun var gift med kobbersmed og blikkenslager Rasmus Adolf Rasmussen (født 1864), som drev forretning på adressen fra 1891. Parrets søn A. J. Rasmussen blev som sin far kobbersmed og fortsatte virksomheden selv om han tilsyneladende ikke har boet i ejendommen, som siden 1901 var ejet af faderen. A. J. Rasmussen er død før end 1921 og hans enke drev virksomheden videre med blandt andre en datter Ingeborg Rasmussen (født 1897) som tegner og en søn Carl Gustav Rasmussen (født 1904) som kobbersmedelærling. Virksomheden ses på adressen til og med 1941.

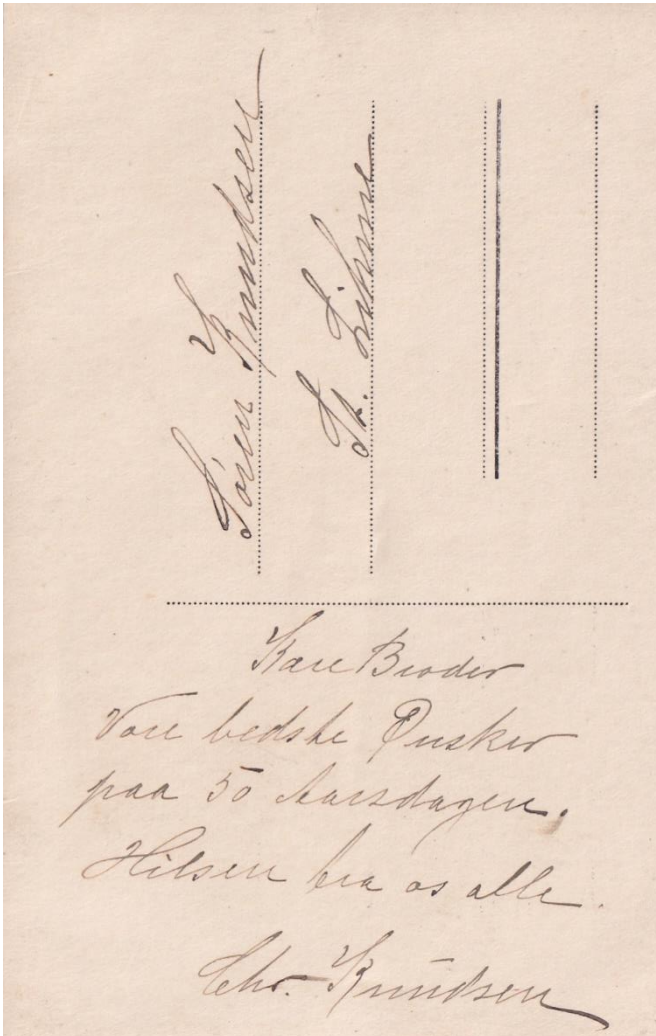

*Fotografisk postkort.
Vestergade 77.*

*Udgiver ukendt.
Skrevet, ikke sendt.*

*Bemærk, at det ser
ud som om, at
postkortet er en
affotografering af et
tidligere fotografi.*

Ved siden af kobbervarefabrikken var Chr. Knudsen i 1921 flyttet ind i ejendommen som cigarhandler. Chr. Knudsen havde cigarforretningen indtil 1931, hvor forretningen, som formentlig også drev tobaksfabrikation, blev solgt og videreført som Den Nye Tobaksforretning og Skraafabrik, som virkede til 1951. Chr. Knudsen har tilsyneladende ikke boet på adressen.

*Skriveside på postkortet
Vestergade 77.*

*Kortet er skrevet af
cigarhandler Chr.
Knudsen.*

I Chr. Knudsens butiksvindue ses et spejlbillede af facaden på den overfor liggende Vestergade 90, som husede Mejeriet Pasteur.

*Postkort.
Vestergade mod
øst.*

*Helt til højre ses
Mejeriet Pasteur og
til venstre
urmagerskiltet ved
Vestergade 79.*

*Stenders Forlag.
40094.*

*Sendt og stemplet i
Odense 17.1.18.*

Vestergade 79 (matr. nr. 945) havde gennem årene huset blandt andet flere hattemagere og urmagere da urmager Jens Simon Rasmussen (født 1863) i 1892 købte ejendommen og drev urmagerforretning. I 1894 var der desuden cykelforretning (Cycleforretningen Odin), som i 1898 erstattedes af en glarmesterforretning. Fra 1901 har alene Jens Simon Rasmussen drevet urmagerforretning i bygningen frem til formentlig i 1930'erne og forretningen har siden været drevet af formentlig hustruen og enken Jensine M. K. Rasmussen indtil i 1950'erne.

*To fotografiske
postkort.
Vestergade 79 med
på det ene kort
formentlig urmager
Jens Simon
Rasmussen.*

*Udgivere ukendte.
Begge ubrugte.*

Vestergade 81 (matr. nr. 944) blev i begyndelsen 1880'erne købt af bogbinder Lars Peter From (født 1828), som drev bogbinderforretning og boede på adressen med sin hustru Ane Marie From (født 1832). Parret fik flere børn, hvor de to Lars Frederik From (født 1862) og Jørgen Peter From (født 1867) blev udlært indenfor bogbinderfaget og fortsatte virksomheden. Ane Marie From ses ikke længere på adressen i 1906 og Lars Peter From ikke i 1911. Virksomheden drev ikke blot bogbinderi men tillige anden form for virksomhed forbundet med papir og således også postkort om end bogbinderi var den væsentligste beskæftigelse. Det ser ud til, at der i butiksvinduet er udstillet postkort og det vides (illustration på side 6) at virksomheden udgav postkort. Virksomheden fortsatte på adressen under familiens ledelse indtil omkring 1960.

Fotografisk postkort. Vestergade 81.

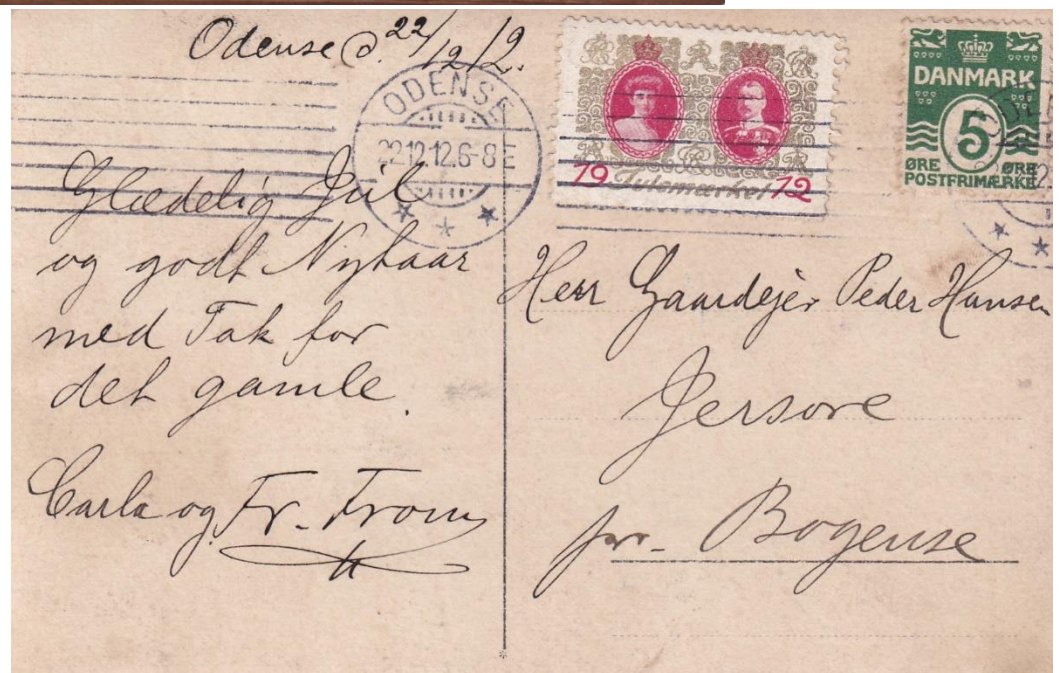
Udgiver ukendt. Ubrugt.

De to forskellige facadekort af Vestergade 81 er ret ens og er formentlig fremstillet tæt på hinanden. Det ene kort er skrevet af Carla (ægtefælle til Lars Frederik) og Lars Frederik From.

Fotografisk postkort.
Vestergade 81.
Personerne må antages at være Andersen, Kloster eller From.

Udgiver ukendt.
Postsendt og stemplet i Odense 22.12.12.

Foruden bogbinderi var der i ejendommen en årrække omkring århundredskiftet desuden handskeudsalg og fra 1917 cykelhandel og gummivarehandel ved Andersen & Kloster, som ses i vejviseren til 1930. Tilsyneladende har hverken Andersen eller Kloster boet på adressen Vestergade 81. Andersen og Kloster annoncerede flittigt i Fyens Stiftstidende med cykler samt brugte biler og motorcykler.

Fyens Stiftstidende. 24. juli 1922.

Efter Vestergade 75 – 81 ligger hjørneejendommen Vestergade 83. Ejendommen kan ses til venstre på postkortet som den høje røde ejendom med hjørnevinduer imod Vestergade. Ejendommen er delvist skjult bag markiser på ejendommen Vestergade 85. Mellem Vestergade 83 og Vestergade 85 ligger Pantheonsgade, som leder op til Vindegade og som har navn efter Pantheonsplassen, som var en gammel forlystelsesplads anlagt mellem Vestergade og Vindegade. Her var der teatersal, cirkusbygning og tivoli med optræden og forskellige forlystelser. Teateret lukkede dog allerede i 1886. Adgangen til Pantheonsplassen fra Vestergade gik gennem en smal passage kaldet Tivolipassagen beliggende ved Vestergade 83 og blev i 1897 udvidet til en rigtig gade.

Postkort. Vestergade set mod øst med nummer 83, 81, 79, 77, 75 og 73 mod venstre tydeligt synlige samt gennembruddet ved Pantheonsgade. Der er endnu ikke anlagt spurvognsskiner.

W & M. 324. Postsendt og stemplet 18.3.07. Stedet for stempling er utydeligt.

Afslutning

Artiklen har haft til hensigt at beskrive de korte historier om de små virksomheder illustreret ved fire facadekort og har søgt inddrage tilgængelige oplysninger, som nogenlunde kan tidsfæste kortene. Der er således bevidst ikke systematisk inddraget detaljerede oplysninger af personalhistorisk karakter.

Foruden de her omtalte fire huse med deres facader på de givne tidspunkter kendes der mange andre facadekort med huse fra Odense og også fra andre steder i Vestergade. Nu venter vi blot på at finde de kort, som kan knytte disse steder og historiens net endnu tættere sammen.

Kilder

- Folketællinger 1880 – 1940.
- Odense Vejviser 1882 – 1957.
- Historiens Hus, Odense: <https://odenseleksikon.wordpress.com>
- Odense Kommune Registrant. Vestergadekvarteret. 1984.
- Mediastream.

Juli 2024/cf